

ULBS

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Școala doctorală de Filologie și Istorie
Domeniul de doctorat: Filologie

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

EXPRESIVITATEA LIMBAJULUI POPULAR ÎN ROMANUL HAIDUCESC ROMÂNESC DIN SECOLUL AL XIX-LEA

doctorand:

ILEANA-MANUELA, RAȚ (căs.BĂLAN)

Conducător doctorat:

Prof.univ.dr. RADU, DRĂGULESCU

CUPRINS

1. ARGUMENT.	3
1.1. METODOLOGIA CERCETĂRII	19
2. IMAGINEA HAIDUCULUI ÎN ROMANE	23
2.1. ADEVĂR ISTORIC ȘI FICȚIUNE LITERARĂ.....	38
2.2. ANALIZA CANTITATIVĂ A MĂRCILOR AUCTORIALE	65
3. EXPRESIVITATEA ABATERILOR DE LA NORMELE ORTOEPICE, ORTOGRAFICE, LEXICALE ȘI MORFOSINTACTICE	79
3.1. PARTICULARITĂȚILE LEXICALE.....	84
3.1.1. Arhaismele	86
3.1.2. Câmpurile lexicale	88
3.1.3. Derivarea.....	97
3.2. PARTICULARITĂȚI FONETICE ȘI ORTOGRAFICE	101
3.3. FLEXIUNEA NOMINALĂ	122
3.3.1. Flexiunea adjectivului	125
3.3.2. Flexiunea articolului	127
3.3.3. Flexiunea pronumelui	129
3.3.4. Flexiunea numeralului	136
3.4. FLEXIUNEA VERBALĂ	140
3.4.1. Flexiunea adverbială	147
3.5. PREPOZIȚIA, CONJUNCȚIA, INTERJEȚIA	151
3.6. FENOMENE SINTACTICE	162
4. ARTA LIMBAJULUI POPULAR DIN ROMANELE HAIDUCEȘTI ROMÂNEȘTI.....	179
4.1. REPETIȚIA	192
4.2. ELIPSA ȘI ANACOLUTUL	195

4.3. METAFORA.....	198
4.4. SINECDOCA ȘI METONIMIA.....	200
4.5. COMPARAȚIA	201
4.6. IMPRECAȚIA	205
4.7. ORALITATEA	206
5. EXPRESIVITATEA NARATIVĂ	217
6. CONCLUZII	233
GLOSAR	242
WEBOGRAFIE.....	287
BIBLIOGRAFIE	289

CUVINTE – CHEIE:

bandiți, corpus, câmp semantic, expresivitate, flexiune, fonetică, haiduci, item lexical, limbaj popular, lingvistică, narație, ortografie, reprezentare grafică, stilistică.

Preambulul motivațional și metodologic

Teza noastră de doctorat se axează pe expresivitatea limbajului din corpusul romanelor supuse analizei. Dacă ar fi fost orientată înspre expresivitatea limbii s-ar fi analizat elemente neinterpretate social și cercetarea ar fi trebuit întreprinsă separat, spre a se vedea condițiile de utilizare a formulelor facultative de limbă într-o situație sau alta. Scopul cercetării noastre îl constituie validarea ipotezei privind existența expresivității limbajului popular haiducesc din secolul al XIX-lea deoarece este un aspect care încă nu a fost explorat în legătură cu romanele haiducești românești, conform cercetării făcute și bibliografiei studiate.

Prin surprinderea notelor specifice ale romanelor apărute în peisajul literar românesc romanesc cu temă haiducească din secolul al XIX-lea s-a realizat descifrarea conotațiilor cuvintelor. Lucrarea noastră vizează doar aspectele lingvistice ale textului, deși valorizarea referentului se evidențiază și prin reprezentarea iconică, prezentă în romanele digitalizate, de cele mai multe ori, pentru seducerea destinatarului. În ceea ce privește tipurile de analize pe care le propunem, considerăm că este pertinentă articularea raportului cantitativ-calitativ, cu scopul de a descrie și de a interpreta particularitățile lexicale. Cercetarea noastră, bazată pe elemente cuantificabile, dar în care abordarea cantitativă este însoțită de cea calitativă, interpretează rezultatele obținute revenind la text și la contextul de enunțare.

Motivarea cercetării este atât teoretică – intenția de a investiga corpusul haiducesc la nivel lexical, semantic, ortografic și sintactic, cât și practică: cercetările noastre privind structurarea limbajului cu valențe populare.

Actualitatea lucrării noastre este determinată, întâi de toate, de faptul că limbajul popular din operele haiducești românești nu a constituit obiectul unor cercetări extinse în lingvistica românească. Aceasta, pe de o parte, iar, pe de altă parte, trebuie să menționăm că nici perspectiva comparativă de abordare a romanelor cu și despre haiduci din spațiul cultural românesc nu a fost materializată în studii lingvistice. Cu alte cuvinte, actualitatea cercetării noastre derivă din aspectele lingvistice studiate comparativ, cu mijloace informatice. Ne-am propus următoarele obiective, care vizează o parte din caracteristicile acestui tip de limbaj: precizarea termenilor care constituie un corpus reprezentativ pentru limbajul haiducilor; descrierea inventarului haiducesc la nivel lexical, semantic, ortografic și sintactic; personalizarea instrumentelor de analiză existente în DLS (digital literary studies) pe varietățile

diacronice ale limbii române; precizarea măsurii în care este influențat limbajul popular de contextul social; explicarea expresivității limbajului popular.

Structura lucrării

Prezenta cercetare cuprinde introducerea, cinci capitole, urmate de concluzii pentru fiecare capitol în parte, glosarul haiducesc, concluziile finale și referințele bibliografice.

Primul capitol al lucrării precizează motivarea investigației, scopul cercetării și obiectivele pe care ni le-am propus, corpusul analizat, modul de editare a datelor lingvistice utilizate pentru teză și metodologia lucrării. Descrierea corpusului, a metodologiei și a instrumentelor de lucru aduce în discuție elementele de reflecție asupra opțiunilor noastre metodologice de lucru pe corpus. Când afirmăm că limba autorilor operelor cu și despre haiduci din secolul al XIX-lea are caracter popular, ne gândim la acel aspect al limbii noastre care se opune aspectului ei cult. Operele analizate au fost create într-o epocă în care aceste două aspecte ale limbii române se distingeau unul de celălalt, atât în ceea ce privește vocabularul propriu-zis (fără fondul principal de cuvinte), cât și frazeologia (în sensul larg al termenului, adică de construcții sintactice și de formule stilistice).

Punctul de plecare al cercetării de față l-au constituit romanele digitalizate în cadrul proiectului „ASTRA Data Mining: Muzeul Digital al romanului românesc din secolul al XIX-lea”, exemplele extrase fiind însoțite de ilustrare contextuală: C. Boerescu, „Aldo și Aminta sau Bandiții” (1855), N.D. Popescu, „Iancu Jianu, căpitan de haiduci” (1873), N.D. Popescu, „Miul haiducul” (1881), N.D. Popescu, „Tunsul haiducul” (1881), D.D.P., „Grozeav, mare haiduc național” (1882), N.D. Popescu, „Bujor haiducul” (1882), Panait Macri, „Ioan Tunsu, căpitan de haiduci” (1887), N.D. Popescu, „Iancu Jianu, zapciu de plasă” (1887), Ilie Ighel, „Banditul Simion Licinski” (1890), Ilie Ighel, „Moartea banditului Simion Licinski” (1891), G. Rădulescu, „Banditul Rîtureanu sau un Țângel în infern” (1891), Th.M. Stoenescu, „Drăgușin haiducul” (1892), N.D. Popescu, „Boierii haiduci” (1892), Ilie Ighel, „Tâlharul Fulger” (1892), Ilie Ighel, „Dragoș, hoțul Tecucilor” (1892), N.D. Popescu, „Radu Anghel” (1893), Th.M. Stoenescu, „Corbea” (1893), N.D. Popescu, „Tâlhariile banditului Mihale Bunea” (1894), G. Baronzi, „Mina Haiduceasa, fata codrilor” (1894), Simeon Bălănescu, „Blestemul” (1894) și „Sfârșitul blestemului” (1895), Panait Macri, „Haiducul Țandură” (1894), C.P., „Tâlharii Tecuciului, Tutovei, Putnei, Bacăului și Covurluiului” (1895), Panait Macri, „Bostan, haiduc de peste Milcov” (1899).

Faptul că textele nu au supraviețuit apariției lor dovedește nu numai că nivelul expresiei literare românești era încă scăzut, dar mai ales că această formă de ficțiune era străină sufletului românesc.

Abordarea cantitativă și cea calitativă în lingvistica corpusului stabilesc coordonatele cercetării noastre din următoarele capitole ale tezei. Abordarea faptelor de limbă pe bază de corpus este proprie analizelor lingvistice realiste, deoarece, credem noi, acest demers se bazează pe date reale și nu se aplică pe exemple fabricate pentru a justifica un studiu sau o teorie. Prin urmare, obiectivele pe care ni

le-am propus, în lucrarea noastră, sunt acelea de a descrie inventarul haiducesc la nivel lexical, semantic, ortografic și sintactic pentru a demonstra că expresivitatea limbajului popular este implicită și preponderent funcțional-lingvistică. Precizăm că lucrul pe un corpus prelucrat pe calculator în scopul cercetării presupune o adaptare a datelor lingvistice.

Intitulat „Imaginea haiducului în romane”, capitolul II al tezei noastre, aduce în discuție un fenomen social care s-a manifestat de-a lungul a câtorva secole și tipurile de eroi care dobândesc un profil moral nou; temele, ideile, care conduc la configurarea unor luptători. Haiducia a jucat un rol foarte important în epoca răscoalelor populare de eliberare națională din secolul al XIX-lea. În țara noastră haiducii s-au manifestat ca o forță care a declanșat teama jefuitorilor și asupritorilor dar și admirația oamenilor din popor. Prezentând traseul fiecărui protagonist din romanele analizate dar și faptele acestora s-a realizat o împărțire în două categorii: romane despre haiduci și romane despre bandiți. Astfel, în prima categorie se înscriu: C. Boerescu, „Aldo și Aminta sau Bandiții”, N.D. Popescu, „Iancu Jianu, zapciu de plasă”, N.D. Popescu, „Iancu Jianu, căpitan de haiduci”, N.D. Popescu, „Miul Haiducul”, N.D. Popescu, „Tunsul haiducu”, D.D.P., „Grozea, mare haiduc național”, N.D. Popescu, „Bujor haiducul”, Panait Macri, „Ioan Tunsu, căpitan de haiduci”, N.D. Popescu, „Boerii haiduci”, Th.M. Stoenescu, „Drăgușin haiducul”, G. Baronzi, „Mina Haiduceasa, fata codrilor”, C.P., „Tâlharii Tecuciului, Tutovei, Putnei, Bacăului și Covurluiului”, Panait Macri, „Haiducul Țandură”, Panait Macri, „Bostan, haiduc de peste Milcov”; iar în categoria romanelor despre bandiți sau tâlhari se înscriu: Ilie Ighel, „Banditul Simion Licinski”, Ilie Ighel, „Moartea banditului Simion Licinski”, G. Rădulescu, „Banditul Rîureanu sau un Ânger în infern”, Ilie Ighel, „Tâlharul Fulger”, Ilie Ighel, „Dragoș, hoțul Tecucilor”, N.D. Popescu, „Radu Anghel”, Th.M. Stoenescu, „Corbea”, N.D. Popescu, „Tâlhăriile banditului Mihale Bunea”, Simeon Bălănescu, „Blestemul” și „Sfârșitul blestemului”.

Câmpul lexical reprezentativ pentru zona geografică a fiecărui roman a fost analizat prin analiza datelor reprezentate de citarea unor fraze sau a unor cuvinte repetitive.

În capitolul III, „Expresivitatea abaterilor de la normele ortopedice, ortografice, lexicale și morfosintactice”, pentru fiecare câmp conceptual-semantic reprezentativ, identificat pe baza datelor lingvistice explorate și analizate, am realizat un tabel comparativ cu itemii inventariați și numărul de ocurențe înregistrate în fiecare text, pe baza căruia am calculat procentele corespunzătoare. În etapa următoare a studiului nostru, aceste date lingvistice, inventariate pentru fiecare câmp conceptual, au fost reunite într-un tabel general recapitulativ și reprezentări grafice comparative pentru întregul corpus, cu ajutorul programului Excel. Cercetarea noastră, bazată pe elemente lexicale controlabile și cuantificabile își propune să observe gradul de similaritate (prin reprezentare grafică) și dacă se înregistrează diferențe lexicale semnificativ, în ceea ce privește microstructura tematică „haiducie”, din cele 24 de romane analizate. Tabelele lexicale obținute oferă doar grile de lectură deoarece interpretarea datelor ne aparține. Oricât de sofisticate ar fi instrumentele de căutare și oricât de automatizate ar fi tehnicile de investigație folosite, intervenția cercetătorului rămâne esențială pentru interpretare.

Perspectiva de abordare din capitolul IV, „Arta limbajului popular din romanele haiducești românești”, vizează limbajul care generează sensuri noi, adică dă naștere

unor semnificații diferite, iar acestea iau forma imaginilor artistice prin care se comunică gândirea scriitorilor.

În capitolul V, „Expresivitatea narativă”, analiza stilistică depășește analiza lingvistică, deoarece nu se oprește la frază ca unitate de comunicare, ci trece dincolo de limitele frazei, luându-și ca obiect de analiză textul privit în context. Considerând narațiunea ca rezultat al unui proces de enunțare și textul narativ ca pe o formă particulară de enunț, se oferă o perspectivă care oferă avantajul de a apropia studiul prozei haiducești de elementele formale caracteristice expresiei sale.

Demersul nostru se înscrie în câmpul lexicometriei și ne-a permis să comparăm cu mijloace computerizate lexicul utilizat în microstructura tematică „haiducie”. Prelucrarea corpusului a permis determinarea din punct de vedere cantitativ (prin măsurări statistice), dar și calitativ (prin exploatarea contextului și confruntarea lexicală a secțiunilor tematice), cu scopul de a observa dacă se verifică ipoteza existenței expresivității în limbajul popular al romanului haiducesc românesc. Cercetarea noastră, bazată pe elemente cuantificabile (observarea numărului de ocurențe în text, dar și a procentelor pentru lexemele respective), dar în care, abordarea cantitativă este însoțită de cea calitativă, interpretează rezultatele obținute revenind la text și la contextul de enunțare. Considerăm că este pertinentă articularea cantitativ - calitativ, pe care o realizăm în studiul nostru, cu scopul de a descrie și de a interpreta particularitățile pragmatice care evidențiază dimensiunea expresivă a limbajului.

În romanele haiducești accentul nu este pus pe evoluția personajelor, simple marionete în succesiunea evenimentelor uneori romantice sau melodramatice, ci cade asupra scenelor din istoria eroilor haiduci, care dau și titlul operelor. Construcția este didactică și convențională la maximum, deosebit de ilustrativă pentru acest stadiu, încă insuficient dezvoltat, al prozei.

Concluzii

Cunoașterea istoriei haiduciei, a scopului și a rezultatelor ei, poate constitui și în zilele noastre un exemplu al spiritului de luptă pentru o cauză dreaptă, al vitejiei care i-a caracterizat pe haiduci. Substanța estetică a limbajului popular din romanele cu și despre haiduci se reduce la

- formulări zonale expresive; un lexic cu multe calități plastice și evocative;
- un sistem metaforic, simbolic, cu rădăcini înfipite în stadiul prim al limbii vorbite și
- un sistem retoric, specific, fundamentat pe repetiții.

Scriitorii analizați imitau, uneori chiar se plagiau unii pe alții neavând vreo prejudecată legată de dorința realizării unicității. Și cu toate acestea ei sunt originali tocmai pentru că nu căutau originalitatea cu orice preț. Faptul că aceste texte devin, mai târziu, surse importante de îmbogățire a expresiei artistice constituie o dovadă a importanței lor în procesul complicat de dezvoltare a limbii literare și de diferențiere a variantelor și particularităților ei stilistice.

În opinia noastră, în urma cercetărilor întreprinse, remarcăm că o analiză complexă care să identifice și să interpreteze rolul părților de vorbire și de propoziție evaluative, cu rol valorizant, în romanele haiducești românești, încă nu a fost elaborată. Mai mult, nu au fost tratate elemente lexicale specifice pe baza unui corpus. Atât suportul studiului, cât și demersul metodologic reprezintă o perspectivă originală în cadrul cercetării noastre.

Cercetarea noastră se conformează tendințelor actuale care susțin caracterul interdisciplinar al pragmaticii, bazat pe faptul că mobilizează și instrumentele de lucru utilizate în alte discipline de studiu al limbajului.

Aportul nostru, în cadrul acestei teze de doctorat, constă în propunerea unui model de analiză concentrat doar pe abordarea lingvistică a textului, pornind de la cadrele teoretice amintite, cu scopul de a evidenția particularitățile care contribuie în mod eficient la construirea sensului mesajului acestui instrument de informare și, implicit, la realizarea finalității pragmatice.

Credem că utilizarea instrumentelor informatice ne-a permis să dăm mai multă vizibilitate rezultatelor cantitative, valabile și pertinente, pentru a le insera în abordarea calitativă. Trebuie să remarcăm că, programele informatice, care asistă munca cercetătorului cu analize automate și calcule statistice, au câștigat notorietate în cercetările lingvistice actuale, în general, însă, alegerile metodologice și interpretarea rezultatelor aparțin cercetătorului.

WEBOGRAFIE

Revista Transilvania a publicat online, în Muzeul Digital al Romanului Românesc, romanele care au constituit baza cercetării prezente: Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019. <https://revistatransilvania.ro/mdrr>

- C. Boerescu, „Aldo și Aminta sau Bandiții” <https://revistatransilvania.ro/1855-c-boerescu-aldo-aminta-banditii/>;
- N.D. Popescu, „Iancu Jianu, căpitan de haiduci”, <https://revistatransilvania.ro/1873-n-d-popescu-iancu-jianu-capitan-de-haiduci/>;
- N.D. Popescu, „Miul haiducul”, <https://revistatransilvania.ro/1881-n-d-popescu-miul-haiducul/>;
- N.D. Popescu, „Tunsul haiducu”, <https://revistatransilvania.ro/1881-n-d-popescu-tunsul-haiducul/>;
- D.D.P., „Grozea, mare haiduc național”, <https://revistatransilvania.ro/1882-d-d-p-grozea-mare-haiduc-national/>;
- N.D. Popescu, „Bujor haiducul”, <https://revistatransilvania.ro/1872-1882-n-d-popescu-bujor-haiducul/>;
- Panait Macri, „Ioan Tunsu, căpitan de haiduci”, <https://revistatransilvania.ro/1887-panait-macri-ioan-tunsu-capitan-de-haiduci/>;
- N.D. Popescu, „Iancu Jianu, zapciu de plasă”, <https://revistatransilvania.ro/1887-n-d-popescu-iancu-jianu-zapciu-de-plasa/>;
- Ilie Ighel, „Banditul Simion Licinski”, <https://revistatransilvania.ro/1890-ilie-ighel-banditul-simion-licinski/>;

- Ilie Ighel, „Moartea banditului Simion Licinski”, <https://revistatransilvania.ro/1891-ilie-ighel-moartea-banditului-simion-licinsky/>;
- G. Rădulescu, „Banditul Rîureanu sau un Ănger în infern”, <https://revistatransilvania.ro/1891-g-radulescu-banditul-raureanu/>;
- Th.M. Stoenescu, „Drăgușin haiducul”, <https://revistatransilvania.ro/1892-th-m-stoenescu-dragusin-haiducul/>;
- N.D. Popescu, „Boerii haiduci”, <https://revistatransilvania.ro/1892-n-d-popescu-boierii-haiduci/>;
- Ilie Ighel, „Tâlharul Fulger”, <https://revistatransilvania.ro/1892-ilie-ighel-talharul-fulger/>;
- Ilie Ighel, „Dragoș, hoțul Tecucilor”, <https://revistatransilvania.ro/1892-ilie-ighel-dragos-hotul-tecucilor/>;
- N.D. Popescu, „Radu Anghel”, <https://revistatransilvania.ro/1893-n-d-popescu-radu-anghel/>;
- Th.M. Stoenescu, „Corbea”, <https://revistatransilvania.ro/1893-th-m-stoenescu-corbea/>;
- N.D. Popescu, „Tâlhariile banditului Mihale Bunea”, <https://revistatransilvania.ro/1894-d-p-n-d-popescu-talhariile-banditului-mihale-bunea/>;
- G. Baronzi, „Mina Haiduceasa, fata codrilor”, <https://revistatransilvania.ro/1894-g-baronzi-mina-haiduceasa/>;
- Simeon Bălănescu, „Blestemul”, <https://revistatransilvania.ro/1895-simeon-balanescu-blestemul/>;
- Simeon Bălănescu, „Sfârșitul blestemului”, <https://revistatransilvania.ro/1895-simeon-balanescu-sfarsitul-blestemului/>;
- Panait Macri, „Haiducul Țandura”, <https://revistatransilvania.ro/1894-panait-macri-haiducul-tandura/>;
- C.P., „Tâlharii Tecuciului, Tutovei, Putnei, Bacăului și Covurluiului”, <https://revistatransilvania.ro/1895-c-p-talharii/>;
- Panait Macri, „Bostan, haiduc de peste Milcov”. <https://revistatransilvania.ro/1899-panait-p-macri-bostan-haiduc-de-pestemilcov/>.

BIBLIOGRAFIE:

- Adam, J-M. (2008). *Lingvistica textuală: introducere în analiza textuală a discursurilor*, traducere de Corina Ifimia și Prefață de Rodica Nagy. Iași: Institutul European.
- Agoston Nikolova, E. (2010). *Shifting Images of the Bulgarian Haiduti*. In Marcel Cornis-Pope & John Neubauer (eds.), *History of the Literary Cultures of Eastcentral*

- Europe, vol. 4. Types and stereotypes (pp. 457-460). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Alecsandri, V. (1855). *Ballades et chants populaires de la Roumanie (Principautés danubiennes)*. Paris : E. Dentu.
 - Alecsandri, V. (1866). *Poesii populare ale românilor*. București: Tipografia Lucrătorilor Asociați.
 - Amado, A. (1942). *The Stylistic Interpretation of Literary Texts. Modern Language*, 57(7), 489. Disponibil la adresa: <https://www.researchgate.net>.
 - Andersson, L. G., Trudgill, P. (1990). *Bad Language*. Massachusetts: Blackwell, Cambridge.
 - Angheliescu, M. (1988). *Textul și realitatea*. București: Editura Eminescu.
 - Aricescu, C.D. (1873). *Iancu Jianu, haiducu de peste Olt*. Revista Columna lui Traian. pp.51-54.
 - Arvinte, V. (2006). *Studii de istorie a limbii române*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
 - Austin, J. L. (1962). *How to do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.
 - Avram, M. (1997). *Gramatica pentru toți, ediția a II-a revăzută și adăugită*. București: Editura Humanitas.
 - Bahtin, M. (1982). *Probleme de literatură și estetică*. București: Editura Univers.
 - Barbu, A.M., Tufiș, D., Diaconu, C., Diaconu, L. (1996). *Argument pentru necesitatea lucrului pe corpus*, în Dan Tufiș, (ed.), *Limbaj și tehnologie*. București: Editura Academiei Române.
 - Barbu, E. (1974). *Prefață. În Jienii. Teatru popular haiducesc*. București: Editura Minerva.
 - Barthes, R. (2006). *Plăcerea textului*. Traducere de Marian Papahagi și Sorina Dănăilă. București: Editura Cartier.
 - Bălcescu, N. (1960). *Opere alese*. București: E.S.P.L.A.
 - Bidu V., Forăscu, N. (1984). *Modele de structurare semantică*, Timișoara: Editura Facla.
 - Blok, A. (1972). *The Peasant and the Brigand: Social Banditry Reconsidered. In Comparative Studies in Society and History*. Cambridge: Cambridge University Press. Disponibil la adresa: <https://www.researchgate.net>.
 - Brăescu, R. (2012). *Adjectivul în română: sintaxă și semantică*. București: Editura Universității din București.
 - Bremond, C. (1964). *Le message narratif*. In: Communications, 4. Recherches sémiologiques. pp. 4-32. Disponibil la adresa: <https://www.persee.fr>.
 - Bulgăr, Gh. (1971). *Studii de stilistică și limbă literară*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
 - Bühler, K. (1982). *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Language*. Stuttgart: Gustav Fischer.
 - *Caietele Sxtil Pușcariu II*. (2015). Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sxtil Pușcariu” Ediția a II-a. Cluj-Napoca: Editura Scriptor.
 - Calvet, L-J. (1994). *L'Argot*. Paris: Presses Universitaires de France.
 - Caracostea, D. (1942). *Expresivitatea limbii române*. În Revista Fundațiilor Regale. An 9, nr. 1.

- Caracostea, D., Bîrlea, O. (1971). *Problemele tipologiei folclorice*. București: Editura Minerva.
- Caragiale, I.L. (1965). *Literatura și artele române în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Încercare critică (Vol. Opere)*. București: E.P.L.
- Călinescu, G. (1964). *Cronicile optimismului*. București: Editura pentru Literatură.
- Călinescu, G. (1993). *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Craiova: Editura Vlad&Vlad.
- Câmpeanu, E. (1975). *Substantivul. Studiu stilistic*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Chircu, A. (2018). *Din istoricul pronumelui nehotărât altcineva. Contribuții gramaticale*. Editura Academiei. Diacronia.ro. Disponibil la adresa: <https://www.academia.edu>.
- Chivu, Gh. (2000). *Limba română de la primele texte până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*. București: Editura Univers Enciclopedic.
- Cioculescu, Ș., Streinu, V., Vianu, T. (1985). *Istoria literaturii române moderne*. București: Editura Eminescu.
- Chodzko, A. (1879). *Les chants populaires de l'Ukraine*. Paris : Ernest Leroux.
- Cosma, A. (1985). *Geneza romanului românesc*. București: Editura Eminescu. Disponibil la adresa: <https://ro.unionpedia.org>.
- Coșeriu, E. (1995). *Introducere în lingvistică*. Cluj: Editura Echinoc.
- Coșeriu, E. (2004). *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*. București: Editura Enciclopedică.
- Coșeriu, E. (2013). *Lingvistica textului*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Coteanu, I. (1961). *Elemente de dialectologie a limbii române*. București: Editura Științifică.
- Coteanu, I. (1973). *Stilistica funcțională a limbii române - Stil, stilistică, limbaj (Vol. I)*. București: Editura Academiei.
- Cristea, D., Tufiș, D. (2002). *Resurse lingvistice românești și tehnologii informatice aplicate limbii române*. Disponibil la adresa: <http://www.philippide.ro>.
- Densusianu, O. (1937). *Evoluția estetică a limbii române*. București: Editura Universității din București.
- Densusianu, O. (1961). *Istoria limbii române vol.I, II*. București: Editura Științifică.
- *Dicționarul cronologic al romanului românesc*. (2003). Vol. 1. București: Editura Academiei Române.
- *Dicționarul Cronologic al Romanului Românesc 1990 - 2000*. (2011). București: Editura Academiei Române. Disponibil la adresa: <http://instpuscariu.ro/dictionare>.
- *Dicționarul limbii române [DA] (1913–1949)*. Ediție digitală în CLRE. Corpus lexicografic românesc electronic, 2021-2022. București: Editura Academiei Române. Disponibil la adresa: <https://dlr1.solirom.ro>.
- Dincă, R. (2023). *Biserica din Gorunești, ctitorită de haiducii din Bălcești și cu pictura păstrată intactă de peste 200 de ani*. Disponibil la: www.agerpress.ro
- Dindelegan, G. P. (2019). *Sintaxa limbii române vechi*. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.
- Diaconescu, P. (1975). *Elemente de istorie a limbii române literare moderne. Partea a II-a. Evoluția stilului artistic în secolul al XIX-lea*. București: Universitatea din

București. Disponibil la adresa: file:///diaconescu_elemente-istorie_II_evolutia-stilului-artistic_1975.

- D'Orfer, L. (1918). *L'Épopée serbe*. Paris : F. Rouff.
- Dozon, A. (1875). *Chansons populaires bulgares inédites*. Paris: Maisonneuve et cie.
- Dragomirescu, Gh. N. (1995). *Dicționarul figurilor de stil*. București: Editura Științifică.
- Drăgan, I. (2001). *Romanul popular în România*. Cluj: Casa Cărții de Știință.
- Drăgan, I. (2006). *Romanul popular în România în secolul al XIX-lea (Literar și paraliterar)*. București: Casa Cărții de Știință. Disponibil la adresa: <http://www.respiro.org>.
- Drăgulescu, R. (2006). *Istoria limbii române literare. Primele manifestări*. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.
- Drăgulescu, R. (2013). *Distorsions of the Individual Level of the Language. Modern Poetry as Failed Linguistic Act*. Disponibil la adresa: <https://academia.edu>.
- Drăgulescu, R. (2014). *Valorile expresive ale particularităților fonetice în poezia lui George Coșbuc*. Language and Discourse, 3rd edition. Disponibil la adresa: <https://www.asociatia-alpha.ro>.
- Drăgulescu, R. (2019). *Stilistică generală și funcțională*. Disponibil la adresa: <http://revistatransilvania.ro>; <https://revistatransilvania.ro>.
- Dumbravă, B. (2020). *Haiducul*. București: Editura Hoffman.
- Dumitrescu-Bușulenga, Z. (1979). *Istoria literaturii române. Studii*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Eble, C. (1996). *Slang & sociability: in-group language among college students*. Chapel Hill: University of North Carolina.
- Everitt, S. B., Landau, S., Leese M., Stahl D. *Cluster Analysis*. Disponibil la adresa: <http://www.wiley.com>.
- Faur, E. (2015). *Sextil Pușcariu despre metafora lingvistic-conceptuală a limbii române*. Actele Conferinței Internaționale „Sextil Pușcariu” Ediția a II-a. Cluj-Napoca: Editura Scriptor. Disponibil la adresa: <https://www.researchgate.net>.
- Fauriel, C. C. (1824). *Chants populaires de la Grèce moderne, recueillis et publiés avec une traduction française, des éclaircissements et des notes*. Paris : Firmin Didot. Disponibil la adresa: <https://archive.org>.
- Gafton, A. (2019). *Hipercorectitudinea - Reacții la palatalizarea labialelor și la velarizare*. Timișoara: Editura Universității de Vest. Disponibil la adresa: <https://www.academia.edu/41811207/Hipercorectitudinea>.
- Gafton, A. (2014). *Constituirea vechiului aspect literar românesc*. Editura Academiei. Diacronia.ro. Disponibil la adresa: <https://www.academia.edu>.
- Galdi, L. (1976). *Introducere în stilistica literară a limbii române*. București: Editura Minerva.
- Genette, G. (1963). *Essais de linguistique generale*. Ed. de Mimit.
- Genette, G. (1994). *Introducere în arhitext*. București: Editura Univers.
- Gemil, T. (1984). *Relațiile Țărilor Române cu Poarta Otomană în documente turcești*. Disponibil la adresa: <http://academia.edu.ro>.
- Giurescu, C. C. (2007). *Istoria românilor (De la moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul epocii fanariote (1601 - 1821), Vol. III*. București: Editura ALL.

- Grancea, M. (2009). *Trecutul de astăzi. Tradiție și inovație în cultura română*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Greimas, A. J. (1966). *Sémantique structurale*. Paris: Larousse.
- Graur, A. (1974). *Mic tratat de ortografie*. București: Editura Științifică.
- Graur, A. (1987). *Puțină gramatică*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Graur, A. (2009). *Dicționar al greșelilor de limbă*. București: Editura Humanitas. Disponibil la adresa: <http://bcu.ulbsibiu.ro>.
- Grigore, R. (2008). *Evoluția formelor românești*. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință.
- Hill, P. P. (1840). *Vocabular francezo-românesc: vol. I*. București: Imprimeria Colegiului Sf. Sava. Disponibil la adresa: <http://dspace.bcu/iasi>.
- Hobsbawm, E. (2017). *Bandiții* (C. Șiulea, Trad.) Chișinău: Editura Cartier.
- Iordan, I. (1975). *Stilistica limbii române*. București: Editura Științifică. Disponibil la adresa: <https://www.scribd.com>.
- Iorga, N. (1934). *Istoria literaturii românești contemporane, În căutarea fondului*. vol. II. București: Editura Adevărul.
- Iorga, N. (1934). *Bucureștii de acum un veac, după romanul unui avocat. Ioan M. Bujoreanu, 1862 (Vol. Memoriile secțiunii istorice seria III)*. București: Analele Academiei Române.
- Iorga, N. (2011). Colecția Nicolae Iorga. Istoria literaturii românești (Trei volume). București: Editura Semne.
- Iorgulescu, B. (1885). *Georgiță Georgilaș*. Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie. pp.183-187.
- Irimia, D. (1986). *Structura stilistică a limbii contemporane*. Editura Științifică și Enciclopedică.
- Irimia, D. (1987). *Structura gramaticală a limbii române*. Iași: Editura Junimea.
- Irimia, D. (1999). *Introducere în stilistică*. București: Editura Polirom.
- *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*. (1983). București: Institutul de Lingvistică al Universității din București.
- Ivanovici, S. (1898). *Ilie Ighel, N.D. Popescu, Panait Macri. Activitatea și Influența lor moralizatoare*. București: Lito-Tip. M. Tickes. Disponibil la: <https://www.researchgate.net>.
- Jakobson, R. (1987). *Language in Literature, edited by Krystina Pomorska and Stephen Rudy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Karadzic, V. (1834). *Cântece populare sârbești 1814 - 1815*. Paris : J. Albert Mercklein. Disponibil la adresa: <https://archive.org>.
- Kayser, W. (1979). *Opera literară. O introducere în știința literaturii. Traducere și note de H. R. Radian, cuvânt înainte de Mihai Pop*. București: Editura Univers.
- Lefkowitz, N. (1991). *Talking backwards, Looking forwards. The French Language*. Tübingen: Game Verlan, Gunter Narr Verlag.
- Levi-Strauss, C. (1978). *Antropologia structurală*. București: Editura Politică.
- Macarie, G. (1978). *Sentimentul naturii în proza românească a secolului XIX*. București: Editura Minerva.
- Mancaș, M. (1983). *Limbaajul artistic românesc în secolul al XIX-lea*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.

- Mancaș, M. (2005). *Limbaajul artistic românesc modern*. București: Editura Universității din București.
- Manolescu, N. (2008). *Istoria critică a literaturii române*. Pitești: Editura Paralela 45.
- Marmeliuc, D. (1915). *Figuri istorice românești în cântecul popular al Românilor*. Analele Academiei Române. Memoriile secției literare. pp.73-124.
- Micu, D. (2000). *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*. București: Editura Saeculum.
- Mihail, S. (1976). *Eseuri. Cronici. Memorial*. București: Editura Minerva.
- Mihăescu, N. (1973). *Norme gramaticale și valori stilistice*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Mihăilescu, D. (2006). *Frazeologia. Aspecte stilistice. Studii de știință și cultură, II*. Disponibil la adresa: <https://www.yumpu.com>.
- Milică, I. (2009). *Expresivitatea argoului*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”. Disponibil la adresa: <https://edoc.pub>.
- Milică, I. (2014). *Noțiuni de stilistică*. Iași: Editura Vasiliana '98. Disponibil la adresa: <https://www.scribd.com>.
- Mincu, M. (1993). *Textualism și autenticitate*. Constanța: Editura Pontica.
- Modoc, E., Gârdan, D., Baghiu, Ș., Coroian-Goldiș, A., Vancu, R., Pojoga, V. (2020). *“Geografia romanului românesc (1901-1932): arealul național”* Transilvania, nr. 10: 12-21.
- Munteanu, Ș. (1972). *Stil și expresivitate poetică*. București: Editura Științifică.
- Munteanu, Ș. (1995). *Introducere în stilistica operei literare*. Timișoara: Editura de Vest.
- Nagy, R. (2002). *Sintaxa limbii române actuale*. Suceava: Editura Universității „Ștefan cel Mare” Suceava.
- Negoîtescu, I. (1991). *Istoria literaturii române*. București: Editura Minerva.
- Oancea, I. (1988). *Istoria stilisticii românești*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Oancea, I. (1998). *Semiostilistica*. București: Editura Excelsior.
- Pană-Dindelegan, G. (ed.) (2016). *The Syntax of Old Romanian*. Oxford: Oxford University Press. Disponibil la adresa: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198712350.001.0001>.
- Pojoga, V., Baghiu Ș., Modoc, E., Gârdan, D., Coroian Goldiș, A. (2019). *Tehnici digitale pentru analiza romanului românesc*. În Revista Transilvania. Nr.10, Disponibil la adresa: <https://revistatransilvania.ro>.
- Pann, A. (1963). *Scrieri literare. Vol. 1*, București: EPL.
- Patraș, R. (2019). *Hayduk novels in the nineteenth-century Romanian fiction: notes on a subgenre*. Convorbiri literare. Disponibil la adresa: <http://dx.doi.org/10.35824/sjrs>
- Patraș, R. (2019). *Mitul haiducului național: Iancu Jianu în folclor și în remedieri artistice din secolul al XIX-lea*. Lingua, Traduzione, Letteratura, n.3, p. 180. Disponibil la adresa: <https://www.researchgate.net>.
- Patraș, R. (2019). *George Baronzi și literatura haiducească*, „Convorbiri literare”, no 9 (285), pp. 117-120.
- Pele, A. (2010). *Elemente lexicale străromânești*. Oradea: Editura Scheda.
- Petrescu, C. (1936). *Teze și antiteze*. București: Editura Cultura Națională.

- Pillat, D. (1947). *Romanul de senzație în literatura română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*. București: Imprimeria „Talazul”.
- Piru, A. (1981). *Istoria literaturii române de la început până azi*. București: Editura Univers.
- Pușcariu, S. (1994). *Limba română, Vol. II Rostirea*. București: Editura Academiei Române.
- Rotaru, I. (1997). *O istorie a literaturii române. Vol. IV*. Galați: Editura Porto-Franco.
- Rusu, G. (1983). *Structura fonologică a graiurilor dacoromâne*. București: Editura științifică și enciclopedică.
- Ruwet, J.C. (1972). *Introduction to Ethology: The Biology of Behavior*. Tamworth: International University Presses, Ltd.
- Santerres-Sarkany, S. (2000). *Teoria literaturii*. București: Editura Cartea Românească.
- Seal, G. (2009). *The Robin Hood Principle: Folklore, History, and the Social Bandit*. In *Journal of Folklore Research* (pp. 67-89). Bloomington: Indiana University Press.
- Searle, J. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spitzer, L. (1921). *Beitriege zur romanischen Wortbildungslehre von Ernst Gamillscheg Bibliotheca dell'Arch. rom. II, 2*, Geneve.
- Stenström, A.B., Andersen, G., Hasund, K., (2002). *Trends in teenage talk: Corpus compilation, analysis and findings*. London & New York: John Benjamins.
- Stoica, G. M. (2015). *Modele ale afectivității în cultura română premodernă*. Disponibil la adresa: <https://www.researchgate.net>.
- Șerb, I. (1973). *Toma Alimoș. Balade haiducești*. București: Editura Minerva.
- Șerban, I. (2010). *Ideea de revoluție la români*. Craiova: Editura Sitech.
- Tămăianu, M.E., Cherata, S., Vîlcu, C. (2006). *Analiza sintagmatică a textelor românești prin mijloace informatice: Proiectul Siastro*. Disponibil la adresa: <http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro>.
- Teodorescu, G.D. (1985). *Poezii populare române*. Vol. 1, 2, 3. București : Editura Minerva.
- Tocilescu, G. (1883). *Câteva acte privitoare la haiducul Iancu Jianul*. *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie*. pp.236-240.
- Todorov, T. (1969). *Littérature et signification*. In: *Langue française*, n°3. La stylistique, sous la direction de Michel Arrivé et Jean-Claude Chevalier. pp. 115-116. Disponibil la adresa: <https://www.persee.fr>.
- Terian, A., Gârdan, D., Borza, C., Morariu, D., Varga, D. (2019). *Genurile romanului românesc în secolul al XIX-lea. O analiză cantitativă*. *Transilvania* 48, nr. 10: 17-28.
- Terian, S.-M. (2015). *Textemele românești. O abordare din perspectiva lingvisticii integrale*. Iași: Editura Institutul European.
- Trout, B. (1970). *Économie Génétique de la Littérature Populaire*. In N. Arnaud, *Entretiens sur la Paralittérature* (pp. 345-353). Paris: Plon.
- Tudurachi, A. (2017). *Studiul secolului al XIX-lea în literatura română: explicații pentru un impas*. În *Revista Studiile românești. Priviri în oglindă*. Timișoara: Editura Universității de Vest. pp.51-75.
- Tufiș, D., Ion, R., Ceaușu, A., Ștefănescu, D. (2007). *Servicii Web lingvistice ale ICIA, în Lucrările atelierului Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii*

române. Iași, 14-15 decembrie 2007. Disponibil la adresa : https://hobbydocbox.com/Sci_Fi_and_Fantasy.

- Varga, D. (2021). *The Winning Formula. Convenții și stereotipuri ale romanului haiducesc în Mina haiduceasa. Fata codrilor de George Baronzi*. Revista Transilvania (11-12). Disponibil la adresa: <http://digital.library.ulbsibiu.ro>.
- Vătavu, B. (2022). „Asemenea hoți înfrățiți cu poporul”: inventarea haiducului în cultura românească romantică. Revista Transilvania (11-12). Disponibil la adresa: <https://www.researchgate.net>.
- Vianu, T. (1940). *Problema stilistică a imperfectului. Revista fundațiilor regale, VII*. Disponibil la adresa: <https://dspace.bcuculuj.ro>.
- Vianu, T. (1967). *Estetica*. București: Editura Minerva. Disponibil la adresa: <https://bibl-dlr.lingv.ro>
- Vianu, T. (1968). *Studii de stilistică*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Vianu, T. (2010). *Arta prozatorilor români. Dubla intenție a limbajului și problema stilului*. București: Editura Orizonturi.
- Vossler, K. (1972). *Poetică și stilistică. Orientări moderne*. București: Editura Univers.
- Vrabie, G. (1966). *Balada populară română*. București: Editura Academiei RSR.
- Vrabie, G. (1983). *Eposul popular românesc*. București: Editura Albatros. Disponibil la adresa: <https://adoc.pub>.
- Vrabie, G. (1990). *Din estetica poeziei populare române*. București: Editura Albatros.
- Wellek, R., Weren, A. (1949). *Theory of Literature*. New York: Harcourt, Brace and Co.
- Zafiu, R. (2016). *Perspective comparative și diacronice asupra limbii române, Secțiunea Lexic, semantică, terminologii*. București: Editura Universității din București. Disponibil la adresa : <http://www.diacronia.ro>.
- Zarifopol, P. (1934). *Pentru artă literară*. București: Fundația pentru Literatură și Artă.